

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Redactie-sekretariaat: Postbus 7176 te Amsterdam.

Administratie: Pasteursingel 29b, Rotterdam-7

E. R. POSTMA — EINDHOVEN

Een Kind is ons geboren!

Want het juk dat drukte, en den
stang op zijn shouder,
de roede van zijn drijver hebt Gij
verbroken als op Midiansdag.
Want elke schoen die dreunend
stamp, en elke mantel,
in bloed gewenteld,
zal verbrand worden, een prooi
van het vuur. Want een Kind
is ons geboren, een Zoon is ons
gegeven, en de heerschappij rust
op Zijn schouder...

Groot zal de heerschappij zijn
en eindeloos de vrede op de troon
van David en over Zijn
koninkrijk.....

Jesaja 9:3-6 (N.V.)

Want een Kind is ons geboren —
woorden die ons onmiddellijk
doen denken aan het Kindje in de
kribbe, Wiens komst wij dezer da-
gen op kerstfeest blij herdenken.
Maar de daden die door Jesaja
aan dit Kind toegeschreven wor-
den, doen nu niet bepaald kinder-
lijk aan. Ook zijn de velden van
Bethlehem-Ephrata bij lange na
nog niet in zicht, maar wél een
ordinair slagveld: dreunende sol-
datenlaarzen en met bloed door-
drenkte soldatenmantels. Kortom:
een akelig toneel, dat luguber ons
voor ogen schildert de verschrik-
kelijke slag, die zojuist heeft
plaats gehad, een veld bezaaid met
lijken, met inderhaast weggewor-

pen wapens en afgerukte soldaten-
kleding, een veld doordrenkt van
bloed.

Jesaja zegt: 't kan de vergelijking
doorstaan met Midiansdag (vgl.
de zuid-afrikaanse „Dingaans-
dag”) toen de Geest des HEREN
Gideon „als een jasje aantrok”
(Richt. 6:34) en huishield onder
het leger der Midianieten (Richt.
7 en 8).

Alle romantiek is hier wel ver.
Vooral wanneer we horen, dat dit
Kind verbroken heeft het (Israël)
drukkend juk, de stang op de
schouder, de roede van de drijver,
terwijl en passant alle oorlogstuig
en heel de krijgsuitrusting als een
geweldige brandstapel wordt op-
getast. Dat is toch geen „kinder-
werk”. En terecht mag Jesaja zeg-
gen: de heerschappij rust op Zijn
schouder!

Natuurlijk heeft Jesaja, door de
Geest gedreven, uiteindelijk hier
geprofeteerd van Jezus Christus,
de Messias wiens geboorte ons zo
indringend in Lucas 2 wordt be-
schreven. Maar hij heeft daarbij
persé niet gedacht aan een hulpe-
loos kind. In de oosterse landen
klinkt in de utiroep „een kind is
ons geboren” iets van een triumph,
zeker als deze aangevuld wordt
met „een Zoon is ons gegeven”
Daarbij staat de oosterling meer
voor de geest de zoon als hij vol-
wassen is, dan een wiegekind. In
gedachten ziet hij zijn volwassen

zoon een ereplaats innemen in zijn
stad, spreken met de vijanden in
de poort, zorgen voor zijn op
leeftijd gekomen ouders. „Zie, zo-
nen zijn een erfdeel des HEREN,
een beloning is de vrucht van de
schoot. Als pijlen in de hand van
een held, zo zijn de zonen der
jeugd. Welzalig de man die zijn
pijlkoker met dezen heeft gevuld.
Zij worden niet beschaamd, als zij
spreken met de vijanden in de
poort” (Ps. 127:3-5, N.V.).

Natuurlijk de geboorte van de
Zoon des mensen is een wonder op
zichzelf, geheel eigensoortig: ont-
vangen van de *Heilige Geest*, ge-
boren uit de *maagd* Maria. Er
valt bij de geboorte van de Mes-
sias in een stal genoeg te overden-
ken: Komt, verwondert u hier
mensen! Wie de Schrift na-denkt
inzake de vleeswording des
Woords, valt van de ene verba-
zing in de andere. Hij wordt er
stil van. En toch — óók die triom-
fantelijke uitroep van Jesaja is
hier niet misplaatst: een Zóón is
ons gegeven. Temeer daar wij Hem
volwassen *weten*: de heerschappij
IS op Zijn schouder, Hem is ge-
geven alle macht in hemel en op
aarde. Gróót zal de heerschappij
zijn en eindeloos de *vrede* op de

troon van David en over zijn ko-
ninkrijk. Vrede op aarde — vrede
tussen God en mens, door Zijn
volbrachte verzoenende arbeid.
Maar ook: vrede op aarde tussen
de mensen onderling. In beginsel
daar waar Hij de gemeenschap der
heiligen sticht. Maar volmaakt
wanneer Hij na de definitieve af-
rekening (dat is nog iets anders
dan „Midiansdag”) met al Zijne
en mijne vijanden alle oorlogstuig
en krijguitrusting (vgl. Ps. 46:9,
10; Jes. 2:4; Mich. 4:3) van
heel de wereld optast tot een ge-
weldige brandstapel en alles door
het vuur (2 Petr. 3:10) voorgoed
vergaan zal: eindeloos zal de vre-
de zijn op de troon van David en
Zijn koninkrijk. Een Kind is ons
geboren, een Zóón is ons gegeven
— wie zou niet juichen, nu, meer
dan negentien eeuwen na Zijn ge-
boorte in een stal?

En wie zou niet zich laten drin-
gen met vernieuwde kracht en
hoop in deze oorlogszuchtige we-
reld te bidden: Uw koninkrijk
kome!

Uit: „Ons Kerkblad”

Orgaan ten dienste van de
Geref. Kerken in de prov.
Utrecht - 20 dec. 1958

In dit nummer:

Pagina 355

Ds E. R. Postma,
Een kind is ons geboren!

Pagina 356

Dr M. J. Arntzen,
Over de verontrusting (2)

Prof. C. Veenhof,
Een nieuwe uitstoting — een
nieuwe scheuring

Pagina 358-359

D. W. L. Milo,
Harde acties

Pagina 359

Drs H. de Jong,
Bijbelgebruik

Pagina 360

M. de Jonge,
Tana Mema — Tana Dawa (3)

Ds H. Smit,
Boekbespreking

Prof. C. Veenhof,
Persschouw

M. J. ARNTZEN — BREUKELLEN

OVER DE VERONTRUSTING

(2)

Kerkelijk Leven

We hebben in het vorige artikel al iets gezegd over het functioneren van het bijbelgezag. Ds De Jong zelf zegt van zijn uiteenzetting, dat er veel is, dat nog om nadere uitwerking vraagt, veel dat onrijp is.

Men zou kunnen vragen, was het dan niet beter geweest er (nog) niet over te schrijven? Zo gauw kunnen er misverstanden rijzen. Men schrikt bij het lezen op, en merkt, dat het bijbelgezag in geding is. Maar wat wordt er nu precies bedoeld? En al bedoelt ds De Jong het goed, waarom drukt hij zich dan niet zo uit, dat het geen aanleiding geeft tot het stellen van vragen?

De kwestie is, of het hier alleen gaat om een verschillende manier van uitleggen van de bijbel, waarbij we allen blijven staan op het geïnspireerd zijn en de onfeilbaarheid van Gods Woord, of is het Schriftgezag zelf in geding?

Dit laatste geloven we niet, gezien De Jong's uitdrukkelijke verklaring, dat hij de goddelijke inspiratie aanvaardt.

En toch zijn hier enkele vragen te stellen. De Jong voegt er aan toe, dat de inspiratie organisch is, en hij verbindt daar consequenties aan, die verder gaan dan Kuyper en Bavinck gingen.

Er wordt gesproken van verschillende nuancerings van geïnspireerdheid. Jezus is meer dan Paulus. En bij Paulus zou men verschillende „lagen” vinden. Sommige geboden van hem waren niet van de Here.

Ik heb het gevoel dat De Jong hier een ongeoorloofde grensoverschrijding pleegt.

Van ouds is toegegeven, dat niet iedere plaats in de Schrift even centraal en gewichtig is. Bekend is in dit verband het beeld van het menselijk lichaam; de kleine teen is niet zo belangrijk als het hart of de longen. Toch hebben we één levend lichaam, dat we niet verminken mogen.

Als De Jong spreekt over nuances van geïnspireerd zijn, komen we toch op een ander niveau. Vroeger spraken we wel eens van deuterocanonieke boeken, deze boeken zouden dan wat minder gezag hebben dan de andere. Te-

recht is zulk een onderscheiding door ons steeds verworpen.

Nu noemt De Jong voorbeelden bij Paulus, die soms persoonlijke adviezen geeft, waaraan hij toevoegt dat het niet een bevel is van de Here. Maar dan zegt Paulus het er ook uitdrukkelijk bij. Zo weten we ook, dat veel voorschriften uit het O.T. verouderd zijn. Maar dat leert de bijbel zelf.

Het wordt m.i. anders, als we zelf lagen, nuances gaan aanbrengen, waarbij het een toch meer gezag heeft dan het andere. Heeft Jezus inderdaad „meer” gezag dan Paulus? Of heeft Jezus een nadere uitlegging gegeven van Paulus?

Zijn de handelingen der apostelen niet handelingen van de verhoogde Here zelf dóór de apostelen, en zijn de woorden van de apostelen ook geen woorden van onze hoogste Profeet en Leraar door de mond van de apostelen?

Er zijn zeer veel vragen te stellen als De Jong zegt, dat de bijbel een historisch boek is. Daaraan heeft hij natuurlijk gelijk. Hij kan zich beroepen op Holwerda en Schilder. Voor het werk van laatstgenoemden mogen we dankbaar zijn. Maar ik dacht dat De Jong toch iets meer wil dan Schilder, waarover straks.

En wat betekent het nu concreet als we lezen, dat de bijbel een weg is? En wat wordt er mee bedoeld als De Jong schrijft, dat de bijbel ook niet een steengroeve is, een verzameling van bewijsplaatsen voor de geloofsleer.

Al bedoelt ds De Jong het waarschijnlijk weer heel anders, een dergelijke argumentatie heb ik al zo vaak gehoord in de kringen van de nieuwe theologie, en daarom stellen we zoveel prijs op een nadere uitleg.

We vinden in De Jong's betoog, dat belangwekkend is, nogal wat bouwstenen verspreid liggen, maar we vragen ons af, hoe komt het huis er straks uit te zien. De Jong weet het zelf ook nog niet

helemaal, zegt hij, maar we mogen toch wel enig idee hebben.

Als ik Schilder en Holwerda goed begrepen heb, bedoelden zij steeds, dat je moet letten op de plaats van een tekst in de heilshistorie. Bij De Jong wordt veel meer de hele geschiedenis betrokken, ook die waarin we vandaag leven.

Maar wat brengt dat mee? Om een concreet voorbeeld te noemen: Als Paulus in Romeinen 1 duidelijk „tegennatuurlijke zonden” afwijst, is dat voor ons normatief? Of zijn we hier niet klaar met een tekst in eindredactie van Paulus?

En als Paulus spreekt over de gehoorzaamheid van de slaven, dan stelt hij nogal radikale eisen. Geldt dat ook in de huidige situatie? Mogen we uit deze woorden van Paulus niet afleiden, dat revolutie, ongehoorzaamheid uit de boze is? Mogen we uit de woorden van Petrus „Vreest God, eert de keizer” (1 Petr. 2:17) niet afleiden, dat we de overheid onvoorwaardelijk gehoorzamen moeten. Heeft dat dan geen gevolgen voor onze politieke opstelling? Is hier niet een beslissende veroordeling, normatief voor alle tijden, van het revolutionair geweld?

Het geloof is een weg, zegt ds De Jong. Akkoord.

Ook de bijbel is een weg, lezen we. Dat begrijp ik minder goed. Is de bijbel dan onaf?

Zeker zal de Geest ons tot de volle waarheid leiden (Joh. 16:13). Dat betekent echter, dat we steeds terug moeten tot de bronnen. De H. Geest spreekt tot ons door het Woord. Maar wanneer we tot de Schrift terugkeren, zal het woord

steeds heerlijker voor ons oplichten.

De Schrift was een weg, voor Luther, voor Calvijn. Maar ze gingen **terug**. Keer **weder** tot Mij, Ik heb U verlost. (Jes. 44:22). De Jong erkent dat evenzeer als ik, en toch hebben we het gevoel, dat er een andere weg wordt ingeslagen.

We vinden in de Schrift de goddelijke openbaring. We mogen de uitspraken van de H. Schrift toch wel gebruiken om de overgeleverde leer te „bewijzen”.

De woorden in de bijbel zijn geest en leven, en hebben niets versteeds. Waarom dan deze vergelijking van een steengroeve, waaruit we stenen houwen, waaruit we onze „bewijsplaatsen” hakken voor de dogmatiek? Als deze tekening ook zou slaan op de „verontrusten” is het onbillijk.

De ondertekenaars van de Oproep, ds W. C. v. d. Brink en anderen zijn geen mensen, die een dode leer willen verkondigen. Het is jammer, dat een ingezonden stuk van laatstgenoemde predikant in „Opbouw” geen plaats kon vinden.

Ik dacht dat hij er wel recht op had, dat zijn ingezonden, evenals het mijne, een plaats had gevonden in „Opbouw” vooral omdat de oproep nogal ernstige kritiek ondervond.

Dit artikel is, omdat ds De Jong aarzelend en zoekend schreef, ook zoekend en vragend in de kritiek. Maar toch zal het goed zijn, als in elk geval eventuele misverstanden worden weggenomen en puin geruimd wordt.

En we hopen, dat er door deze bespreking ook meer wederzijds begrip zal ontstaan bij „verontrusten” en „buitenverbanders” voor elkaar.

C. VEENHOF — KAMPEN

Een nieuwe uitstoting - een nieuwe scheuring

Men weet het: de vrijgemaakte Geref. Kerk van Maassluis heeft zich van het begin af gekeerd tegen het „uitstotings-kerkrecht” zoals dat door prof. Kamphuis wordt gepropageerd en reeds door vele kerken in praktijk werd gebracht. Als gevolg daarvan raakte deze kerk in conflict met de classis enz. Ten slotte nam de classis Schiedam op 2 mei 1974 het besluit „dat de kerkeraad van Maassluis met ingang van 3 mei 1974 geen deel meer uitmaakt van het verband van de Gereformeerde Kerken.” Men leze goed: van **HET** verband van **DE** Gereformeerde Kerken! Een beroep van de kerkeraad op de Provinciale Synode van Zuid-Holland tegen dit besluit leverde geen resultaat op.

Een aantal leden van de Vrijgemaakte kerk van Maassluis meende dat deze kerk na die uitstoting geen kerk van Christus meer was en ging daarom bij de genabuur-

de kerk van Vlaardingen inwonen. Maar ze stuurden tegelijk aan de classis Schiedam het verzoek ertoe bij te dragen dat er in Maassluis weer een kerk van de

Here Jezus Christus mocht komen. En de classis Schiedam besloot op 12 september jl. in Maassluis weer „de ambten in te stellen”. Een verzoek van de kerk van Maassluis aan de Particuliere Synode om er toe mee te werken dat geen „tegen-kerk” zou worden geïnstitueerd zolang zij in beroep was over haar uitstoting werd door deze Synode op 18 september afgewezen.

Zo is er dan in Maassluis ook weer eens een kerkscheuring gekomen. Er is daar nu een kerk — ze heeft 60 leden — die de presentie voert de ware kerk van Maassluis te zijn. Een van de copyheën van de „binnenverbandse” kerken heeft eens alle gelovigen buiten die kerken als „onkerkelijken” getypeerd! Dan zijn er dus nu in Maassluis vele duizenden gelovigen-niet-kerkelijken.

☆☆☆

De kerkeraad van Maassluis besloot de „buiten-verbandstelling”, de „uitstoting” van de kerk die onder zijn hoede staat niet te aanvaarden, maar daartegen in beroep te gaan bij de e.k. generale synode.

Wij denken er uiteraard niet aan deze kerkeraad met adviezen lastig te vallen of een oordeel over zijn handelwijze uit te spreken. De figuur van een „kerkelijk leider” ligt mij niet. Ik weet van wat er in Maassluis is gebeurd trouwens ook niets meer dan wat iedereen er van kan weten. Ik hoorde prof. Greijdanus als iemand hem vroeg of hij zich moest vrijmaken, meermalen zeggen: „Dat moet U zelf weten. Dat is een geloofsbeslissing. Daar kom ik niet tussen.” Daarmee ben ik het van harte eens. Wel hoop ik dat de kerkeraad van Maassluis ten aanzien van de kernkwestie — het „uitstotingskerkrecht” en de idee dat alleen de binnenverbandse vrijgemaakte kerken „kerk” zijn — geen enkel compromis of verdoezeling zal accepteren.

Wat in en om Maassluis is gebeurd heeft de kerkeraad in een brochure bekend gemaakt die aan alle zusterkerken werd toegezonden. En die, naar uit een advertentie uit het Nederlands Dagblad blijkt, gratis aan belangstellenden wordt toegezonden. Ze is aan te vragen bij het scribaat der Kerk, Spechtstraat 122, tel. 018899-17974.

☆☆☆

In deze brochure, dat wil ik nog even meedelen, wordt aan de „zusterkerken” steun gevraagd. En wel **daadwerkelijke** steun. Daarmee bedoelt de kerkeraad in de eerste plaats het gebed van die kerken dat de scheur worde geheeld. En dan volgt er dit: „Wij willen u voorts vragen te zoeken naar middelen om het isolement van de gemeente te Maassluis te doorbreken, door haar te blijven erkennen als zusterkerk, daarvan getuigenis te geven en deze erkenning ook vorm te geven van b.v. hulpverlening t.a.v. de preekvoorziening.”

Toen ik dit las dacht ik onmiddellijk aan wat indertijd door de zgn. „Tehuisgemeente” in Groningen van de zusterkerken werd gevraagd! Die zond ook een dergelijk verzoek aan de zusterkerken! Met inderdaad precies de

zelfde inhoud, namelijk het gebed en de hulp in de preekvoorziening. Ik heb het altijd in de Kamper kerk gewaardeerd dat zij haar predikanten toestond deze hulp metterdaad te verlenen. En een tweede „hulp” aan de „Tehuis-gemeente” was de bekende „Open Brief” waarin de schrijvers zich keerden tegen hetzelfde kwaad als waarvan nu ook de kerk van Maassluis het slachtoffer werd. Wat van deze hulp het gevolg is geweest heb ik in het „Informatieboekje” van onze kerken beschreven!

☆☆☆

De opvattingen en praktijken waarvan de kerk van Maassluis een nieuw slachtoffer werd zijn nog springlevend in de „binnenverbandse” kerken. Onlangs stelde ds D. van Dijk van Groningen de vraag waarom men allerwege de binnenverbandse kerken „niet mag lijden” en ze daardoor sterk in het isolement zijn komen te staan.

Op die vraag gaf hij o.a. dit antwoord:

„Zij vinden onze 'Kerken' te absoluut, zou ik willen zeggen. En ze zien niet, dat juist door dat 'absoluut' zijn de Kerk zich alleen zal kunnen handhaven als de Ware Kerk en ook alleen ten zegen kan zijn, niet alleen voor eigen leden, maar ook voor de wereld temidden waarvan zij een plaats heeft.

Alleen door die absoluutheid kan zij daar in de wereld staan en blijven staan als de bron waaruit het klare, zuivere, leven gevende water uitvloeit, voor ieder die hongert en dorst naar de gerechtigheid.”

Over deze verbijsterende uitspraak heeft ds Meester in zijn Kerkbode een paar voortreffelijke artikelen geschreven. Hij merkte o.a. dit op:

„Hier wordt gezegd, dat het absolutisme het enige middel is waardoor de vrijgemaakte kerken-binnen-verband zich zullen kunnen handhaven. Men leze zulk een zin goed. Er wordt niet gesproken over de bewaarde hand Gods waardoor de gemeente niet zal worden overweldigd door de machten der duisternis en door de listen van satan. Er wordt niet gelovig beleden in nederigheid, dat de Zoon Gods zijn uitverkoren gemeente door zijn Geest en Woord in enigheid des waren geloofs vergadert, beschermt en onderhoudt van het begin der wereld tot aan het einde. Er wordt niet gezegd dat zij die God naar zijn voornemen tot de gemeenschap van zijn Zoon, onze Here Jezus Christus roept en door de H. Geest wederbaart (de gemeente of de kerk), bewaard zullen worden omdat God, die rijk is in barmhartigheid, de H. Geest van de zijnen zelfs in droevig vallen niet geheel wegneemt. (Ik spreek hier de belijdenis na).

Er wordt gesproken over onze 'Kerken' met een hoofdletter en over 'Ware Kerk' met twee hoofdletters en het bepalend lidwoord 'de' er voor, om goed te doen uitkomen dat er één ware kerk is en dat die samenvalt met de kerken binnenverband in Nederland.” Ds Meester wijst er dan voorts op dat dit absolutistische spreken over de eigen kerk, het eigen kerkinstituut als over „de Ware

Pastorale notities

Het eigenlijke Advent

Het is in deze weken weer overal 'Advent' wat de kerkelijke klok slaat en wat de kerkelijke bladen ons te lezen geven: adventspreken, adventsmeditaties, adventsliederen. Dit alles met het oog op de zogenaamde Kerstfeestviering. Voor een groot deel van de christenheid is advent de voorbereiding op het jaarlijks opnieuw beleven van de geboorte van Christus. Opmerkelijk dat de geboortedatum van onze Heer en Heiland ons niet bewaard is gebleven. Ook het geboortjaar is niet meer nauwkeurig vast te stellen. Blijkbaar heeft de HERE dat voor ons te weten niet nodig geacht. Hij heeft ons in Zijn geopenbaarde Woord zoveel doen weten als nodig is in dit leven tot Zijn eer en tot de zaligheid van de Zijnen. Bij deze Schriftopenbaring behoort niet de geboortedatum van onze Heiland. Evenmin de verordening om een jaarlijkse gedachtenisviering van Zijn geboortedag te onderhouden. Voorts moet het onze aandacht hebben, dat de Heer Jezus zelf maar op één plaats in het Evangelie rechtstreeks over zijn geboorte heeft gesproken. De evangelisten Markus en

Johannes verhalen ons niet eens de geschiedenis van het Kerstgebeuren. De Apostelen van de Heer, die de opdracht ontvingen om ons te leren onderhouden al wat Christus hun geboden had, hebben de Christgelovigen nergens opgewekt om de geboorte ieder jaar bijzonder te vieren. In hun brieven wordt de kribbe van Bethlehem zelfs niet vermeld om er expres in gedachten bij stil te staan. Ik kan dan ook goed begrijpen, dat onze kerken in het verleden tegen het onderhouden van zulke feestdagen als het Kerstfeest bezwaren hebben ingebracht. En als ik dan ook let op de eigenwillige godsdienstigheden waartoe deze kerstfeestviering in de loop der eeuwen aanleiding heeft gegeven, dan kan ik het reformatorisch verzet ertegen volkomen onderschrijven.

Ons eigenlijke Advent is geen voorbereiding op een ieder jaar weer te beleven 'Kerstgebeuren', maar een opwekking om nu onze Heer uit de hemelen te verwachten.

Ons eigenlijke Advent is het: 'Kom, Heer Jezus, ja kom haastelijk!'

Blthoven.

B. Telder

Kerk” in flagrante strijd is met de Heilige Schrift.

Daarin heeft hij volkomen gelijk. Het is immers volgens de Schrift zo, dat ieder die waarachtig in Jezus Christus gelooft door dat geloof in het lichaam van Christus wordt ingelijfd. In dat lichaam waarvan Christus het Hoofd is. De catechismus spreekt er dan ook van dat **allen** die door een waar geloof in Christus zijn ingelijfd zalig worden. En ook dat de gelovigen, **allen** en **een** iegelijk lidmaten van Christus zijn en zo gemeenschap hebben aan al zijn schatten en gaven.

Nu zegt de Schrift uitdrukkelijk dat de kerk — de plaatselijke en de universele — lichaam van Christus is. Paulus schrijft in de brief aan de Efeziërs dat God alles onder Christus' voeten heeft gesteld en Hem als hoofd boven al wat is, gegeven heeft aan de ekklesia, de kerk, **die zijn lichaam** is. Hier wordt dus ondubbelzinnig uitgesproken dat **de** kerk het lichaam van Christus is (Ef. 1: 22, 23).

Nu kan men zeggen, en ik heb dat ook wel eens horen beweren, dat hiermee de kous nog niet af is. Want Paulus, zo betoogt men dan, zegt wel dat de kerk lichaam van Christus, maar je mag die uitspraak niet omkeren! Als de kerk lichaam van Christus is, is daarmee nog niet gezegd dat het lichaam van Christus ook de kerk is! Koeien zijn dieren. Maar alle dieren zijn daarom nog geen koeien! En zo is het heel goed mogelijk dat de kerk wel lichaam van Christus is, maar dat het lichaam van Christus véél ruimer is, veel meer mensen omvat, dan de kerk. Maar — deze redenering gaat in dit geval beslist niet op! Want Paulus die in de brief aan de Efeziërs schrijft dat de kerk **lichaam van Christus** is, schrijft aan de Colossenzen ook precies het omgekeerde! Men leest in die brief namelijk dat Christus het

Hoofd is van het lichaam **dat zijn kerk is!** En ook dat Paulus verdrukkingen van Christus lijdt ten behoeve van zijn lichaam, dat is **de kerk!** (1: 18, 24).

De Schrift leert dus duidelijk dat de kerk het lichaam van Christus is. Maar ook het omgekeerde, namelijk dat het lichaam van Christus de kerk is! In de Schrift zijn dus de woorden „kerk” en „lichaam van Christus” namen, aanduidingen, van precies dezelfde werkelijkheid. Wie lid is van het lichaam van Christus is ook lid van de kerk. En wie lid is van de kerk is ook lid van het lichaam van Christus.

Wie daarom de krasse uitspraak aandurft dat alléén de „binnenverbandse” kerken „kerk” zijn, en alléén de „binnenverbandse” kerk kerk is, zegt daarmee ook dat allen die zich buiten die kerken bevinden ook geen leden van het lichaam van Christus zijn! Dat wil zeggen: niet-gelovigen; ongelovigen! Ook al bedoelt men dat niet.

☆☆☆

Getrouw aan wat de Schrift over de kerk leert hebben nu de reformatorische kerken — allemaal! — uitgesproken dat de ene, algemene, christelijke kerk **ALLE** ware gelovigen omvat. Deze waarheid hebben ze met alle kracht tegenover de Rooms-Katholieke kerk beleden. Naar de Rooms-Katholieke leer is namelijk de in de Paus geconcentreerde, hiërarchisch geordende geestelijkheid de kerk. Die is de „ziel” van de kerk, de leken vormen niet meer dan het „lichaam” ervan. De geestelijkheid is de „leurende” kerk, de leken vormen de „horende”. De Nederlandse Gereformeerde Kerken formuleerden deze fundamentele waarheid ten aanzien van de kerk in de eerste woorden die zij omtrent de kerk uitspra-

Scheepsjongen

*De preekstoel het kraaienest
boven het schip van de kerk,
dominee, sta sterk,
een preek kan veel deining geven,
maar geef nooit van z'n leven
je ruime blik prijs,
wees liever man over boord
dan dat je de vlag van het woord
neerhaalt,
je vingerwijzing intrekt,
die koninkrijke wimpel:
land in zicht!*

Uit: Land in zicht van Jaap Zijlstra - Uitg. J. H. Kok N.V., Kampen

kij: „Wij geloven en belijden een enige Katholieke of algemene Kerk, dewelke is een heilige vergadering der ware Christ-gelovigen.” En zij spraken daarbij uit dat deze kerk „verspreid en verstrooid is door de gehele wereld.” Er is ten aanzien van deze woorden geen enkele twijfel, geen enkel misverstand mogelijk. De kerk is de vergadering der, d.w.z. van alle ware gelovigen. In de latijnse vertaling van de belijdenis die op de Dordtse synode aan de buitenlandse afgevaardigden werd ter hand gesteld staat dat woord **alle** er — ten overvloede — nog bij.

☆☆☆

Natuurlijk wordt er van de kerk in de belijdenis nog veel meer beleden. En dat alles moet in de praktijk ook ten volle worden gehonoreerd. Maar die honorering loopt altijd mis als men met die eerste waarheid omtrent de kerk geen ernst maakt. Indien men die niet ten volle laat gelden komt men soms tot afschuwelijke consequenties. Zo b.v. die dat men in eigen land buiten de „eigen kerk” — wat een dwaas, hoogmoedig woord! — geen kerk meer ziet en erkent.

Ik kan op dat wat de belijdenis nog meer over de kerk zegt in één artikel van een weekblad niet nader ingaan. Ik wil alleen nog opmerken dat het feit, dat de kerk alle ware gelovigen omvat de enig goede grond en tegelijk het klemmende uitgangspunt is voor de oproep om tot de door Christus afgebeden éénheid der kerk te komen.

Wij mogen en moeten tot onszelf en alle medegelovigen zeggen: Gij zijt kerk van Christus — **weest** nu ook kerk van Christus — in alles!

☆☆☆

Ik wil dit artikel besluiten met een uitspraak van ds Meester waarmee ik van harte instem.

„Laat ik — zo schreef fhij — met nadruk uitspreken, dat we de broeders en zusters van de zgn. binnenverbandse kerken node missen; dat wij, wat ons betreft, ons niet van hen hebben afge-

scheiden; dat wij nimmer verklaard hebben dat wij met hen niet langer aan éénzelfde avondmaalstafel konden aanzitten om de dood des Heren te verkondigen.

In mijn woonplaats zijn de feiten deze, dat de broeders en zusters die hun kerken noemen met de naam 'de Ware Kerk', zich van ons hebben afgescheiden en van ons hebben verklaard, dat zij met ons niet langer aan éénzelfde avondmaalstafel konden aanzitten. Dat heeft ons in het jaar toen het gebeurde, 1968, zeer bedroefd! Dat bedroeft ons nog steeds, telkens wanneer dit onderwerp in onze gedachten of in onze gesprekken komt. Wij zouden graag met hen nog één gemeente vormen en als gereformeerde christenen zo met elkaar omgaan als het behoort, bij alle verschil over ondergeschikte punten, elkaar vasthoudende bij 't Woord om in overeenstemming met dat Woord de Here te dienen en elkaar in broederlijke liefde te vermanen wanneer dat nodig is, niet als heerschappij voerende over elkaar maar als broeders, die in vermaan en waarschuwing bezig zijn het goede voor elkaar te zoeken.”

Rektifikatie

In het artikel: „De toekomst van kerk en christendom”, dat vorige week in ons blad werd geplaatst, staat op pag. 350: „Maar **goddelijke dwang** is iets anders dan een menselijk dwangmatig systeem”. Dit moet zijn: „Maar **goddelijke drang** is iets anders dan een menselijk dwangmatig systeem”. De geestelijke macht van het Woord van God is namelijk geen dwingende, maar een dringende macht. De kerk hanteert niet het zwaard, maar bedient de sleutels!

O. M.

D. W. L. MILO — VIERHOUTEN

HARDE ACTIES

Vandaag leven we, als u het nog niet aan den lijve bemerkt had, in het tijdperk van de harde acties. Het woord klinkt vertrouwd, vastberaden en niet bang. De opvatting heeft vrijwel het hele speelveld overwonnen: dat harde acties in het verlengde van redelijk overleg thuishoren. Als de gesprekken verzanden zingen we verder: geen woorden maar daden.

Daar hebben we de boeren gehad. Ze hebben de wegen versperd, verkeer belemmerd, de openbare orde verstoord; kortom hun morrend ongenoegen gedemonstreerd. Toen zijn ze naar huis gegaan, waar ze voor het venster kijken of de lucht nog niet breekt. En intussen zamelen we in, om de waterschade op te vangen. Want de boeren, die thans hulp en aandacht vragen voor hun verregende oogst zijn dezelfde, die twee maanden tevoren ons ergerden met hun verstoring van de openbare orde. Tut tut, voor een deel dezelfde; dat geldt niet van u persoonlijk.

Dan hebben we allen met de vrachtwagenchauffeurs te doen. Ze hebben een rijtijdenboekje, dat ze onder elkaar het leugenboekje noemen. Nota bene, de wet beschermt hen, zorgt dat ze niet uitgeput aan het stuur van hun poids lourds in slaap vallen, dat ze heelhuids bij moeder de vrouw terug komen... en zelf vertrappen ze het, deze wet te handhaven. Als ze zich aan de maximale rijtijden houden verdienen ze niet genoeg, zo zeggen ze.

Daar komt de overheid. Die gaat hun rijprestaties registreren met een apparaat, dat al jaren hier en daar gebruikt wordt: de tachometer. Alleen om na te gaan of de chauffeurs niet overbelast worden, of ze de openbare veiligheid niet in gevaar brengen, of ze zichzelf voldoende onder controle hebben. En prompt gaan gezegde chauffeurs tot harde actie over, blokkeren de grensposten, bezetten de knooppunten en dat in duizendvoud. De groenten-, fruit- en bloemenexporteurs waren de eerste slachtoffers... jawel, dezelfde die al zo van de regen hebben geleden.

Merkwaardig, dat de chauffeurs zich hier volmaaktelijk tegen hun eigen vakbonden keerden — en „op nauwelijks verholten wijze gesteund” werden door hun bazen. Zo zegt het een dagblad ongeveer. De conclusie ligt voor de hand: dat de expediteurs hun personeel te laag basisloon betalen en dat de „jongens” alleen door zwarte kilometers aan hun trekken kunnen komen. Zo blokkeren deze „jongens” hun eigen vooruitgang, stellen zich buiten de wettelijke bescherming en gooien eigen ruiten in. Maar wel harde acties, die de politie en het leger de handen vol werk gaven. Het leger? Jawel, want met rupsvoertuigen moesten de vrachtkolossen (het gaat om wagens boven 20 ton en uw auto'tje haalt de ton nog niet eens, waarschijnlijk) van de douaneposten weggesleept worden.

We zijn zo met het recht van de grote mond en de harde actie vertrouwd, dat het een weldaad is om een staatssecretaris (Van Hulten) op te merken, die onverschrokken bij zijn standpunt blijft.

—o—

De vliegtuigkapingen en gijzelingen, die ons land de laatste maanden beleefde, vallen ook onder dit hoofdstuk. De Haagse gijzeling is ons ontgaan daar we in het buitenland waren in september; we hebben ons schadeloos gesteld door het relaas van twee journalisten, in boekvorm verschenen, ons aan te meten. Want wie zijn tijd wil verstaan moet wel de verschijnselen in zich opnemen en zo mogelijk analyseren. De Scheveningse gijzelingsaffaire hebben we met u voor de televisie en de radio gevolgd. Ondanks alle ontspannen momenten van koffie drinken en belegde broodjes oppeuzelen was het een harde actie.

Immers het loslaten van bepaalde gijzelaars accentueert het vasthouden van andere gijzelaars. Met hulp van twee onnozele pistolen (dameskaliber en van slechte kwaliteit) konden enkele tientallen onschuldige mensen gedurende dagen en nachten in levensgevaar worden vastgehouden, tientallen politie- en marinemensen op de been gebracht en gehouden worden, en heel Nederland in spanning gebracht. Het liep af zonder kleerscheuren, dank zij het krachtige optreden van de marine, onze marine. De overheid heeft, een kwartiertje, haar zwaard niet tevergeefs gedragen.

Maar nauwelijks waren de gangmakers van het Scheveningse drama, zelf betrokken bij vorige harde acties, weer in hun vertrekken teruggebracht of ze werden op vererend verzoek ter beschikking gesteld van een stel andere harde acteurs in Tunesië. Waar ze nu bleven mag de poes weten. Zelfs in het Midden-Oosten was er geen land waar ze

heen konden. Alleen de Palestijnse Bevrijdings Organisatie wilde ze wel graag in handen hebben, dood of levend. Maar dat is dan ook een vakbond van harde acteurs.

—o—

Zo is de harde actie een algemeen verschijnsel geworden. Huisvrouwen of studenten, dolle Mina's of natuurbeschermers, aanstaande moeders of dienstplichtigen, ieder voert harde acties volgens de regelen, daarvan zijnde. Jawel, ook voor natuurbescherming bestaat sedert een jaar een handboek voor harde acties. O, wist u dat al?

En het merkwaardige van deze verhardende maatschappij is: dat, wanneer de overheid grijpt naar de plaats waar haar zwaard hoort te zitten... men direct schreeuwt van machtsmisbruik, terreur, schietdienders en nog wat van dat moois.

Dat de mariniers met een korte maar doelmatige actie een bloedeloos einde aan het Scheveningse gevangenisdrama maakten, is net iets te „militaristisch” voor een land, waar alles mag. Moest dat nu? vraagt men teleurgesteld. En als er nu eens levens mee gemoeid waren geweest? Als die gijzelaars het eens op hun zenuwen hadden gekregen? Als een van die kostbare boevenlevens was beëindigd, namelijk voortijdig beëindigd?

Als een inbreker, op heterdaad betrapt, weigert zich over te geven en een schot door zijn been krijgt, schrijft de pers: „agent schiet inbreker

(resp. man, resp. huisvader) neer!” Mij schrijft niet: betrapte inbreker bedreigde politie en moest beschoten worden”. Als een politieman (die van elke patroon verantwoording moet afleggen) naar zijn wapen grijpt, moet hij zich drie maal bedenken voor hij een schot lost; want ongewenste kamervragen kunnen zijn promotie schaden. Zelfs verdediging van eigen vege lijf wordt als onsportief beschouwd. Laat staan de verdediging van andermans lijf en goed. Om maar niet te spreken van abstracte zaken als openbare veiligheid en orde.

—o—

Al deze verschijnselen — die ons zo moede maken dat men het niet zou kunnen uitspreken — behoren onmiskenbaar bij het beeld van deze tijd. De tijd, die de Schrift ons voorzegde als de eindtijd. De tijd, waarin de mens der wetteloosheid zichzelf de wet stelt.

De mens van deze tijd is getekend als een liefhebber van zichzelf, zonder natuurlijke liefde, zonder gehoorzaamheid aan het van God gegeven gezag, een doodslager, een echtbreker en een dief.

Wie deze dingen ziet — in het licht van de Bijbel beziet — die let op dat de wereld niet in zijn eigen leven indringt. En die wake, dat de harde acties niet het huis Gods indringen. Want dat is maar zo gebeurd: een beetje doezelen, een beetje handen vouwen, even niet opletten — en daar overvallen ons de harde acties als gewapende mannen.

H. DE JONG — AMSTERDAM

BIJBELGEBRUIK

TOESPRAAK VOOR DE 'ALLE-DAG-KERK' OP 20-11-1974

In de tijd, dat de oude romeinse beschaving in ongerechtigheid en decadentie ten onder ging, kwam het voor, dat serieuze mensen, die zagen wat er gaande was, met zekere verwachting de kant van de Joodse synagoge uitkeken: dáár werd de moraal nog hoog gehouden, dáár bood men nog weerstand aan de verloedering. Tot in de hoogste kringen ontmoette men sympathie voor het volk van het Boek.

Ik acht het niet onwaarschijnlijk, dat vandaag in een soortgelijke verwachting op de christelijke kerk gelet wordt, met name op die delen van de christelijke kerk, waar men nog duidelijk opkomt voor de moraal, waar men bijvoorbeeld de abortus en de euthanasie afwijst, strijd voor eerlijkheid in het zaken doen, met eerbied spreekt over het huwelijk, om maar enkele dingen te noemen. Zelf niet tot de kerk behorend, ziet men de kerk dan toch wel als een ethisch bolwerk, als hoedster van de zede en wenst men uit de grond van het hart, dat zij dit ook blijven mag.

Voor wie dan weet, dat de christelijke kerk samenkomt rondom de geopende Heilige Schrift, kan het haast niet anders, of deze Bijbel is voor hem het boek van de hoogstaande zedelijke norm, waarin te lezen staat, hoe het hoort, wat gepast en ongepast is. En het gaat erom, daarnaar te leven.

Hier valt nu, geloof ik, iets fundamenteels reecht te zetten. De Bijbel is niet in de eerste plaats het boek om **naar** te leven, maar voor alles het boek om **uit** te leven. Eerst bron, dan pas norm. Wie deze twee scheidt en enkel bij de Bijbel-als-norm houvast en stevigte zoekt, zal spoedig blijken met een houten sabel tegen de tijdgeest te vechten. De Bijbel leent zich niet voor moralistisch gebruik. De moraal, de zede, komt in de Bijbel in een groter verband ter sprake.

Ik kan met een voorbeeld duidelijk maken wat ik bedoel. Als een sportsman niet rookt, volgt hij daarin een gebod van bijvoorbeeld zijn trainer op. Toch is de sport meer dan een anti-rook-actie. Het niet-roken staat in een breder verband. Men rookt als sportsman niet om zo voor het eigenlijke van de sport beschikbaar te zijn. Dat eigenlijke, de sport zelf, daar gaat 't om. En alleen vanuit een gegrepenheid door de sport leeft men naar de regels van de sport.

Zo is het nu ook bij de Bijbel. De Heilige Schrift heeft regels, ethische regels, jazeker. Maar nooit op zichzelf, nooit los verkrijgbaar. Ze zitten altijd vast aan het binnenste van de Bijbel. Laten we als voorbeeld de tien geboden nemen. Toen God die aan z'n oude volk Israël gaf, deed Hij dat zó: „Ik ben de HERE Uw God, die U uit Egypte, uit het diensthuis uitgeleid heb.” En dan volgen de geboden. Dat is kenmerkend voor de Bijbel, deze verwijzing, ook als 't over de geboden gaat, naar de heilsdaad van God, dat Hij z'n volk uit Egypte bevrijd heeft. Dat heil, die heilsdaden, dat is het binnenste van de Bijbel. Niet enkel de heilsdaad in Egypte. Want het is niet bij de bevrijding uit Egypte gebleven.

Er loopt een blinkend spoor van Gods heilsdaden door de

oude geschiedenis van Israël, uitlopend op wat God in Jezus Christus voor deze wereld gedaan heeft (Golgotha en pasen) en met deze wereld nog zal doen (laatste oordeel). Over dat werk Gods, — dáárover gaat 't vooral in de Bijbel. En wie de Bijbel bij volharding leest, merkt dat hij bij dat heilswerk betrokken wordt, de Bijbel neemt hem aan de hand mee op de weg van Gods daden, zodanig dat hij vanuit die betrokkenheid leert bidden: Uw koninkrijk kome en zodanig dat hij vanuit die betrokkenheid dit doet en dát nalaat.

Van binnenuit beaamt hij het gebod, omdat hij door het binnenste van de Bijbel gegrepen is.

Ik denk wel eens, dat wij moderne mensen niet goed raad meer weten met de Bijbel, (met die Bijbel, zoals men zich in een kenmerkende vervreemding uitdrukt). Wat moeten wij aan met dat boek uit het jaar nul of daaromtrent? Vanuit deze verlegenheid komt men er dan gemakkelijk toe in een zekere haast de bijbelse boodschap te verschrallen en terug te brengen tot wat moraal. Want moraal is direct, spreekt aan. Dit moet je doen, dat moet je laten. Zie zo, dan weet je tenminste waar je aan toe bent.

Toch, als je de Bijbel zo gebruikt, dan verdwijnt de vreugde. Er komt dan een vreugdeloze moraal van slaven, die, zoals Jezus zegt, niet weten wat hun heer doet en ten diepste blind zijn voor de zin, die de gehoorzaamheid aan Gods geboden heeft. De Bijbel verlaagt ons niet tot dat niveau. De Bijbel wil ons geen slaven hebben, maar zonen, dochters, vrienden van God, ingewijden in zijn plannen, mensen die in de zorgvolle tijden die we nu doormaken, blij de hoofden omhoog heffen, omdat ze weten dat hun verlossing naderbij komt, dat Gods werk z'n voltooiing nadert. De Bijbel is voor alles het boek waarin het gaat over Gods werk in deze wereld. Het is daarom ook voor alles het boek van de vreugde om dat werk. En zeker, het is dan ook het boek waarin het gaat over het gedrag, dat bij dat heilsplan en bij die vreugde past.

Ik wil aan een bijbels voorbeeld laten zien wat ik bedoel. Het is uit Rom. 13. Daar staat: „Gij verstaat immers de tijd wel, dat het thans voor u de ure is om uit de slaap te ontwaken. De nacht is ver gevorderd, de dag is nabij. Laten wij dan de werken der duisternis afleggen en aandoen de wapenen des lichts. Laten wij als bij lichte dag, eerbaar wandelen. Niet in brasserijen en drinkgelagen, niet in wellust en losbandigheid, niet in twist en rijd.”

Het is duidelijk, hier gaat 't over de moraal en op de achtergrond staat de zedeloosheid van Paulus' dagen. Maar dit is geen vreugdeloos moralisme. Waarom niet? Omdat hier vanuit het heil en de vreugde wordt gesproken. Al is er sprake van de nacht, de zorg daarover overweegt niet. Het licht en de vreugde hebben hier de overhand. Zoals in dat andere, stralende woord van Paulus: „Uw vriendelijkheid zij allen mensen bekend; de Here is nabij.” De Here is nabij, dat is geen stok achter de deur. Nee, omgekeerd, vanwege de nabijheid van de Heer, de Vriend, kunnen wij ons de vriendelijkheid veroorloven. Wij zijn daar beschikbaar voor.

Ik kan het eigenlijk wel zo samenvatten: er bestaat geen christelijke moraal, los van Christus onze Verlosser. Wie de moraal van Hem losmaakt, houdt een snijbloem in de hand, die dood gaat. Verschraal daarom de Bijbel niet tot een boek van een vreugdeloze moraal. Lees hem als de boodschap aangaande het komende koninkrijk en het leven dat daarbij past. Want er is geen heil te verwachten van terugkeer naar de moraal alleen. Alleen terugkeer tot Christus kan onze beschaving van ondergang redden.

M. DE JONGE — 's-GRAVENHAGE

TANA MEMA - TANA DAWA

Naar aanleiding van de bundel „Cultuur als antwoord”,
verzamelde opstellen van prof. dr L. Onvlee
(‘s-Gravenhage, Martinus Nijhoff, 1973) (3)

De problemen, waar Onvlee voor stond, toen hij de taalstudie op Soemba ter hand nam en daarmee de Soembanese cultuur ontmoette, waren heel groot. In onze vorige artikel kwam daar iets van tot uiting. Hoe rijk die cultuur wel is bemerken we als we kennis nemen van de verhalen, die in de mondelinge traditie telkens weer gereciteerd worden. Van vader op zoon, generaties lang, worden die verhalen in de kring van mannen verteld. Ze brengen de hoorders in verbinding met het verleden, met hun voorouders. Vanaf de godenzonen, die indertijd op Soemba arriveerden en de kinderen, die daar geboren werden is een lijn naar de eigen familierelaties. De gestorven voorouders zijn in het geesten-land. Ver weg, maar tegelijk ook vlakbij. Je kunt ze zo maar tegenkomen in een slang, een schildpad, een krokodil. Die gestorvenen — marapoe — laten zich echt actief in met wat er nu gebeurt en daarom moet je zorgen ze te vriend te houden. Dat kan heel geschikt door kleinere en grotere offers (rijst, pisang, een varken of buffel) en door ze te raadplegen bij belangrijke gebeurtenissen. Je kunt ze „aanroepen”. De oude van dagen, die in die heidense religie een centrale plaats inneemt, is de mensen daarbij van dienst. Hij brengt een offer, slacht een kip, beziet de lever en maakt gebruik van orakelsnoeren. En hij zegt

o, orakelsnoer, alwetend en rein,
almachtig en vooruitziende,
indien gij ziet met uw ogen
of effen zal zijn de weg en veilig zal zijn het pad,
wees dan goed verbonden:
maar indien gij ziet
wat tegenhoudt en verhindert door mens of door dier,
door geesten van land of van zee,
wees dan goed verbonden;
van de Vader ten volle, de Moeder ten einde; (marapoe)
zó wil ik dat ge antwoord vraagt,
dat ge het hart beweegt van de Geweldige,
de Grote, van Hem die maakt en vlecht.

en de touwtjes, behendig om de vingers gespannen en op de grond gegooit, laten zien een duidelijke verbinding ofwel een los naast elkaar liggen van de kraalsnoeren. Die uitslag is bepalend of je op reis kunt gaan of thuis moet blijven, of je iets moet kopen of niet.

Het huwelijk is een groots gebeuren. Maar partijen zijn in het algemeen niet vrij om elkaar te kiezen. De traditie (adat) heeft daarvoor regels. Jongens krijgen — veelal reeds op heel jonge leeftijd — een vrouw toegewezen uit moeders familie, een dochter van een van haar broers of van een nog verder verwijderde tak. En de bruidegom is er gelukkig mee, want hij zegt

Mijn boomstam mijn waterbron
stam waarop ik groei bron waaruit ik voortkom
de trap waarlangs ik ben afgedaald,
de deur waaruit ik ben uitgegaan
de bron waaruit ik put de boom waarvan ik hak
ik leg geen nieuw stuk sawah aan
ik brand geen nieuw stuk bos

m.a.w. al wat ik nodig heb is al voor mij beschikt, het is door de marapoe in de bestaande adat geregeld en ik houd mij er aan. En in dat nieuw gestichte huisgezin hunkeren beiden naar kinderen. En ook daarvoor draagt de marapoe zorg. Zou hij gunstig willen beschikken en een jongen geboren doen worden? Op een bepaald moment kan je zo iets vragen. De oude van dagen slacht een kip en onderzoekt de organen. Daar is die kip voor; hij is de mens gegeven om de wil van de marapoe te helpen openbaren. En dat is die kip zich bewust. Hij hoort zich dan aanspreken

het is geen zaak van begeerte van mijn mond,
van de honger van mijn buik, (ik slacht je daarom niet)
het is niet dat ik je zie als klein en beschouw als gering,
maar het is naar de vaststelling en ordening (adat)

Dat alles tekent iets van de heidense cultuur, van de mens die in die cultuur leeft en ze instandhoudt. Iets. Want er is veel méér dan dit. We hebben het nog niet gehad over zaaien en oogsten, over de jacht, over het kopen en verkopen zélf en over het begraven. Maar deze kleine schetsen tekenen iets van die oude, gesloten Soem-

banese samenleving. Tana Mema, levensgemeenschap van families tot in de verre oudheid. En dat alles geregeerd door die grote macht: marapoe. Het leven ligt in diens hand en houdt hem te vriend! Want hij ziet toe op wat er gebeurt en kan heel boos op je worden. Voorkom dat toch! Roep hem aan

Gij die woont in 't verborgene en ziet in 't duistere
die ons waarneemt des morgens en gadeslaat des avonds,
Gij die breed zijt van oren en scherp van ogen
Wij verheffen onze stem, opdat gij hoort.
Geef 't rechte antwoord en spreek het juiste woord,
opdat wij weten en niet dwalen,
opdat wij kennen en niet missen.

Zo'n cultuur schuif je niet even opzij. Zendelingen komen met de blijde boodschap van verlossing uit de slavedienst van Satan. Maar hóort de heiden dat ook zo? Daar komt een „witte man” — dat is al vreemd —, hij spreekt aarzelend, want hij beheerst de taal nog niet zo best. En als hij al iets kan proeven van wat de harten van zijn hoorders beweegt, dan nog komt — naar de mens gesproken — zijn boodschap niet zó over als hij wel graag zou willen. Hoogstens begint na enige tijd iemand te veronderstellen, dat hij het heeft over een andere marapoe, sterker dan degene, die de kampong vereert. Nu en wat dan nog? Er zijn nu eenmaal in de wereld verschillen, sterkere en zwakkere marapoe's, net als onder de mensen. Voorlopig weet je wat je hebt aan je eigen marapoe, die toch ook door je ouders en grootouders vereerd is.

Onvlee tekent in de verschillende bijdragen, die in de bundel zijn verzameld, deze situaties breedvoerig. Hij gaat er ook diep op in hoe „vreemd” de taal van het evangelie wel moet zijn voor mensen uit een heel andere cultuur. Een volgende keer daar iets over.

Boek-bespreking

„Oriëntatie in de Theologie”, Studiegids samengesteld door de hoogleraren aan de Theologische Hogeschool van De Gereformeerde Kerken in Nederland te Kampen; uitgave van „De Vuurbaak” te Groningen; prijs f 19,90, voor leden van de Vereniging van Vrienden van „De Vuurbaak” f 16,—.

Een oriënterende studiegids! Dat pretendeert deze kloeke paperback te zijn. En dat is zij ook. De Kamper hoogleraren hebben naar het mij voorkomt in dit boek iets nuttigs en goeds geboden. Eerst vindt men een artikel van Prof. Douma over Encyclopedie. Dat is een merkwaardig vak. Het wil nagaan wat theologie eigenlijk is. Verder wat het „veld van onderzoek” is voor de theologische wetenschap. Tenslotte gaat het ook over de vraag, hoe de verschillende theologische vakken met elkander samenhangen en met elkaar een éénheid vormen. Dit interessante artikel is van inleidende strekking. Maar het omvat zoveel, dat men na het gehele „veld” overzien te hebben er nog eens op terugkomt om het met wat meer inzicht te lezen.

Maar dat laatste geldt eigenlijk van alle artikelen in dit boek. Of men zich nu verdiept in het artikel over Bibliologie (van de Hoogleraren Schilder, Van Bruggen en Lettinga), over Ekklesiologie (Prof. Kamphuis), Dogmatologie (Prof. Doekes en Prof. Douma), Diakoniologie (Prof. Trimp en Lector Wielenga) of Wijsbegeerte (Prof. Douma), men heeft steeds hetzelfde gevoel: Men wordt in de theologie en haar vakgroepen ingeleid, maar men zal bij de voortgaande studie telkens weer

naar dit boek moeten terugkeren, omdat vele dingen die eerst enigszins onopgemerkt moesten blijven naderhand veel meer zijn gaan spreken.

Daarom is het publiek van de mogelijke lezers ook zeer uitgebreid. Ik zou willen noemen de aanstaande studenten in de Theologie, maar vervolgens ook de „reeds bezige” studenten. Waarom zouden de predikanten ook nog niet eens enige „herhalings-oefeningen” doormaken?

Tenslotte zou ik willen noemen de kerkleden, die belangstelling hebben (wie heeft de moed daar niet onder te vallen?) — met name hen, die min of meer nauw bij de theologische studiegang betrokken zijn en hierin mogelijk aan jongeren een gefundeerd advies te verstrekken hebben. Laat men vooral niet denken, dat deze studiegids van de Kamper Hoogleraren voor andere onderwijs-instituten weinig of geen waarde zou hebben!

Vooreerst komen vragen aan de orde, die men overal zal ontmoeten, waar men ook studeert. En vervolgens, zou een „eigen geluid” van de Kamper professoren zijn nut niet hebben om onze studenten aan het nadenken te brengen over zaken, die in hun eigen studieomgeving mogelijk min of meer automatisch worden verwerkt met alle gevaren van dien? Daarom... positief aanbevelen!

H. Smit

C. VEENHOF — KAMPEN

Persschouw

■ Schilder-oecumenicus

Wie Schilder goed gekend heeft weet dat hij hunkerde naar de eenheid van de kerk van Christus. Een van zijn mooiste, in de volle zin van het woord uit zijn hart opgekomen, geschriften is zijn

prachtige brochure „Ons aller moeder.” Het is niet voor niets dat op zijn grafsteen slechts één woord mocht worden geplaatst. Dit: opdat zij allen één zijn. Zijn grootste verdriet over wat in 1944 werd bedreven was dat de synoden van die dagen een onverantwoorde scheur door de kerk trokken.

Bladerend in onde Reformaties vond ik de volgende exhortatie van hem, geschreven toen de Ned. Herv. Kerk zich onttrok van de synodale organisatie en een kerkverteenwoordigende synode kreeg. In een artikel met het opzicht: **Een mijlpaal in de geschiedenis der Ned. Herv. Kerk** schreef hij o.a.:

De Ned. Herv. Kerk heeft haar synode weer, haar generale synode, die de kerk vertegenwoordigt; het buitenland was vertegenwoordigd; de magistraat recipieerde; de Nieuwe Kerk, met haar prachtige koor, liet de gasten en leden binnen; de radio was in actie genomen; de kerk sprak weer tot het volk.

Ongetwijfeld voelt men zich als gereformeerde weer geïsoleerd. Vrijgemaakt of niet, het doet er niet toe. Onze kleinburgerlijkheid, onze geringe getallen, onze geestelijke vereenzaming, het komt tegenover zoveel pracht en staatsie alles grijpend op ons af. En dit niet alleen. Wij hebben daar nog altijd beloften liggen. De belofte van Hendrik de Cock met de zijnen, dat er weer eenheid wezen zou zodra de kerk, die hen toen uitwierp, zou zijn teruggekeerd naar de eenmaal gelegde grondslag. Of, gelijk het in de Acte van 1834 staat: geen gemeenschap meer met de Nederlandsche Hervormde Kerk, **totdat** deze weerkeert tot de waarachtige dienst des Heeren. Ons gevoel van eenzaamheid is dus niet ongeestelijk; we schamen ons er niet voor. Eerder zouden we ons hebben te schamen, als we zonder brandende ogen rechtuit in dien luister probeerden te tieren: wacht, hoe staat het met de nacht, en komt er licht? Wordt het heus tijd, onze belofte gestand te doen?

Wij denken er niet aan, voorbij te zien het vele goede, dat in de Ned. Herv. Kerk gewrocht is. Er is ongetwijfeld een opleving. Op zichzelf is de terugkeer tot een **vertegenwoordigende** synode die het synodale bestuur vervangt, een verbetering. Temeer beschamend, als men daartegenover ziet, hoe de „Gereformeerde Kerken” haar adelbrieven aan snippers hebben gescheurd. Zij, die juist geroepen waren op dit punt haar beginsel inzake kerkregering hoog te houden, hebben onder de steeds meer onzalige leiding van dr H. H. Kuyper de laatste jaren haar eer verspeeld; een „synode” ingevoerd, en dat door overrompeling, een „synode”, die een karikatuur is geworden van een gereformeerde, die werkelijk met haar agendum opkomt uit de wil der kerken zelf. Zij hebben een compleet synodaal bestuur gekregen, dat naar welbehagen alle zaken die haar voorbijkomen al of niet behartigt; een machtsapparaat, dat zich leent aan schikkingen van enkele invloednemende personen op de achtergrond of ook op de voorgrond; een opperkerkeraad, die er niet wezen mag. Hervormden hebben volkomen terecht opgemerkt: wij doen ons best onder de hiërarchie uit te komen, gij loopt er padoes naar toe en kruipt er weer onder. Wij schamen ons diep. En staan zonder hoogmoed, en allesbehalve in de houding van de neo-gereformeerde kerk-bourgeois satisfait te turen naar het hel verlichte koor van de Nieuwe Kerk van Amsterdam. Daar wilden ook wij staan. Daar horen wij thuis...

Wij blijven De Cock's belofte in gedachten houden. En wij zeggen tot de Hervormde Kerk: gij blijft ons

onvergetelijk. Wij hopen ook, dat het gesprek met de getrouwen uit haar midden mogelijk blijft of wordt. Maar wij kunnen niet anders dan een **streep** zetten onder het bijvoeglijk naamwoord uit De Cock's Acte: „totdat deze terugkeert tot de **Waarachtige** dienst des Heren.”

Men merkt het: in deze woorden klopt het hart van Schilder.

Kerknieuws

Ds E. Zwarteveen — Ds E. Zwarteveen te Voorthuizen is weer uit het ziekenhuis te Amersfoort naar huis teruggekeerd. Het zal zeker wel tot januari a.s. duren voordat hij zijn ambtelijk werk kan hervatten.

Zwijndrecht — Scriba: drs K. van Dijk, Spechtstraat 7, Zwijndrecht.

Oegstgeest — Uit de kerkeraadsvergadering van 14-11-'74. „In de loop van de vergadering wordt het gesprek over de ondertekening door ambtsdragers van de daarvoor bestemde formule afgerond met het besluit, dat nieuw gekozen ambtsdragers gevraagd zal worden de volgende formule te onderschrijven: „De ondergetekenden, benoemd en bevestigd tot ambtsdragers van de Gereformeerde Kerk te Oegstgeest e.o., verklaren door hun ondertekening, dat zij hun ambtswerk hebben aangevangen en in getrouwheid aan Gods Woord en overeenkomstig de in de belijdenisschriften der Gereformeerde Kerken in Nederland vervatte leer willen verrichten”.

Conventsvergadering — Op de voortgezette Conventsvergadering d.d. zaterdag 30 november jl. te Utrecht gehouden is de volgende verklaring aanvaard.

I. De kerken, door haar afgevaardigden bijeen in een landelijke vergadering, betuigen hun onderlinge verbondenheid door het afleggen van de volgende verklaring:

Na al wat de gemeenten van de Here in de loop der jaren en eeuwen in dit land hebben ondervonden door vervolging, overheidsbemoeiing, misleiding van de geesten, reglementenheerschappij en synodehiërarchie is het nu eens te meer haar hartelijke begeerte om, onder de genadige bescherming van haar Heer en Heiland Jezus Christus, temidden van de verwarring van de tijd, in goede vrede en gehoorzaamheid aan de Heilige Schrift, met elkaar te leven, onder de enige heerschappij en leiding van het Hoofd der kerk, onze Zaligmaker.

Zoals sedert de dagen van de Reformatie in de 16e eeuw de eenheid van de kerken allereerst en ten diepste bestond in hetzelfde geloof, in de gehoorzaamheid aan het Woord van God en in de gemeenschappelijke belijdenis, zo willen de Gereformeerde kerken in Nederland, die in deze vergadering bijeen zijn, elkaar opnieuw beloven — zich gevend eerst aan de Here en daarna ook aan elkaar

— zich aan het Woord van God en aan de belijdenis van de kerk van alle eeuwen te houden. Zij verklaren in dat belijden van de Waarheid van de Heilige Schrift, zoals in de formulieren van de oude Christelijke Kerk en in de Drie Formulieren van Enigheid is uitgedrukt, haar eenheid en de grond van haar samengaan te vinden.

Zij beloven ook elkaar bij te staan in de strijd voor de Naam en de eer van de Here, zich voegend naar het Schriftuurlijk onderwijs voor een geordend kerkelijk samenleven, opdat zij ook in de inrichting van het kerkelijk leven de wegen van het verbond van de Here mogen houden, niet in tirannieke eenheidsdwang, maar in de vrijheid van Christus, in de eenheid van de Geest van God, Die samenbindt in gehoorzaamheid aan Zijn gebod, in liefde tot God en de naaste.

Zij begeren zo ook in deze dingen als één in Christus naar buiten op te treden — met de bede, dat alle in belijdenis en leven waarlijk gereformeerde kerken en alen, die de HERE vrezen en Zijn getuigenissen kennen (Ps. 119: 79), zich met hen voegen tot één gemeenschap, één van zin en één van gevoel (1 Cor. 1: 1-10), door de Geest van onze God.

II. De kerken sperken uit, dat het al of niet aanvaarden van het (een) kerkelijk akkoord geen oorzaak van breuk of verwijdering mag zijn tussen gemeenten, die één zijn in geloof en belijden.

III. De kerken verzoeken alle gemeenten, die bewaren hebben tegen aanvaarding van het (een) kerkelijk akkoord, zich zoveel mogelijk te richten naar hetgeen met de meeste stemmen goedgevonden wordt; en inzonderheid hun medewerking te verlenen aan en hun stem te doen horen op de gemeenschappelijke vergaderingen, ook al kan voor hetgeen daar wordt besloten geen medeverantwoordelijkheid worden gedragen.

In een volgend nummer van ons blad hopen wij op deze voortgezette Conventsvergadering terug te komen in verband met wat er verder besloten is.

Curaçao — Uit de kerkeraadsvergadering d.d. 28 oktober jl.: „Tijdens de vergadering vond een gesprek plaats met ds De Boer (ds De Boer is Chr. Geref. vlootpredikant); dit naar aanleiding van enkele hem onlangs ter bespreking voorgelegde punten, rakende de verhouding tussen hem en onze gemeente. In dit gesprek kwam onder meer tot uiting, dat ds De Boer zich rekent te behoren tot de gemeente en het — naast en mede tengevolge van zijn functie als vlootpredikant — als taak ziet het Evangelie te brengen waar dit mogelijk is, waarbij de gemeente als basis kan fungeren. De kerkeraad kan zich hiermee ten volle verenigen. Het is overeenkomstig zijn wens en ook om praktische redenen niet de bedoeling, dat ds De Boer deel uitmaakt van de kerkeraad”.

Soemba-Borneo (65) — Eind december 1972 schreven we een brief aan de broederschap op Soemba. Dat was, toen er moeilijkheden waren in de gemeente van Tana Rara en ds Retang en een aantal leden de band verbrak. We hebben daarover eerder al iets verteld.

In die brief trachtten we de broeders te bemoedigen. En hoe zou je dat beter doen dan met Gods Woord? We zochten daarin aansluiting bij een preek, die juist was gehouden over Deut. 8: 3 en we konden daarmee zo fijn wijzen op Gods goede zorg voor Zijn volk. Hoe Hij alles weet, ons bijstaat, hoe Hij ook wil dat we Hem als HERE erkennen door naar Hem toe te gaan in onze moeiten. Dezer dagen ontvingen we brieven van de voorgangers van de gemeenten te Tana Rara, te Melolo en te Kananggar, de broeders Ndimameha, Lado en Tara Amah. En daaruit konden we lezen, wat er met onze brief van dec. 1972 gebeurd was. Ze was voorgelezen door ds Goossens in de synodevergadering van eind november 1973. Br. Lado schrijft dan „Toen die brief van u mondeling vertaald werd in die synode, voelden wij ons bijzonder vertroost en verblijd vanwege de troost, die u vanuit Gods Woord tot ons richtte. Ter synode hebben wij ds G. verzocht om die brief ook schriftelijk in het indonesisch te vertalen, opdat ze voorgelezen kon worden in het midden der ge-

GOED NIEUWS!

In de reeks

„DE VOORZEIDE LEER”

verscheen:

PSALMEN (I)

door Ds. F. VAN DEURSEN

416 bladz. in fraaie stempelband met goudtitel, prijs f 35,—, doch thans nog voor de **intekenprijs van f 29,50**.

Thans leverbaar de delen:

Ds. C. Vonk:	Inleiding - Genesis - Exodus	f 23,50
	Leviticus	f 31,00
	Numeri - Deuteronomium	f 36,50
	Jozua	f 35,00
	Richteren	f 35,00

Ds. F. van Deursen:	Psalmen (I)	f 35,00*

* Intekenprijs tot 31 dec. a.s. f 29,50

In voorbereiding:	Ds. F. van Deursen: Psalmen (II)	f 35,—, bij vooruit bestellen en betalen f 29,50.

„Broodnodig zulke boeken in deze tijd. Ze leren de Schrift verstaan, geven inzicht en doorzicht.”

Degenen, die alle verschenen delen over de H. Schrift willen aanschaffen kunnen ze direkt ontvangen, desgewenst tegen betaling van **f 25,00 per 3 maanden!** Volledig prospectus zenden wij op aanvraag.

Firma Wesdijk, Liebeek & Hooijmeijer

Singel 55 — Barendrecht — Giro 216828

meenten. Op 25 febr. 1974 ontvingen wij, kerkeraad te Melolo, een vertaling van die brief. Op 3 maart 1974 werd de vertaling van die brief voorgelezen in het midden van de gemeente, na afloop van de morgendienst. Na het aanhoren van die brief, voelden de gemeenteleden, die aanwezig waren, er zich ten zeerste door getroost. Die zondagmorgen had ik het Woord des Heren verkondigd: gelezen werd Ex. 16:1-18 en de tekst was Deut. 8:3. Die tekst werd gekozen i.v.m. uw brief. En ook i.v.m. de situatie waarin wij verkeren, waarvan u op de hoogte bent, en vooral in de maand februari en het begin van de maand maart verkeren we in de situatie, dat er een tekort aan eten is. Daar komt nog bij dat bij ons te Melolo, en overigens in veel andere plaatsen, de gewassen in onze tuinen aangevallen worden door een ontzaglijke menigte sprinkhanen, zodat in enkele uren tijds verschillende tuinen volkomen kaalgevreten waren. In het binnenland wordt de oogst aangevallen door muizen. In een dergelijke situatie is Gods Woord, dat door u aan ons verkondigd werd, buitengewoon vertroostend en het sterkt ons in ons geloof in de Here, die in Christus onze Vader geworden is."

Br. Tara Amah, die op gelijke wijze schrijft, geeft ons als kerken nog deze onderwijzing: „moge de Koning van onze kerk, Jezus Christus, de scheur die er is tussen de brs. en zrs. in Nederland weer herstellen: de scheur, die onder u wordt aangeduid met de termen „kerken binnen het verband” en „kerken buiten het verband”. Die termen onthutsen ons! waar loopt dat op uit? Maar moge de Koning der Kerk, onze Here Jezus Christus, herstel geven, opdat de duivel geen reden heeft

tot lachen. Geloof slechts, ja laten we allen geloven dat er bij de Here niets onmogelijks is (Luc. 1:37)."

Als zulke brieven — die ons in vertaling van ds G. bereiken — eindigen met een broederlijke heilgroet in onze Heer Jezus Christus, of met „een liefdegroet”, dan is dat in de gemeenschap der heiligen, die we elke zondag belijden!

„Wij allen, Joden en Grieken, slaven en vrijen, (Soembanezen en Nederlanders), zijn immers in de kracht van een en dezelfde Geest door de doop één lichaam geworden en allen worden wij gedrenkt door één Geest” (1 Cor. 12:13).

Voor al uw
handels- en familie drukwerk - boeken en folders

is uw adres
DRUKKERIJ „STEENBERGEN”
Slotlaan 220 - Zeist

MEISJE, 21 jaar, ZOEKT CORRESPONDENTIEVRIEND(IN)

Gaarne brieven onder nr. 1312 bureau Opbouw, Slotlaan 220, Zeist.

EEN BON OM SAMEN MEER MENSEN MET HET EVANGELIE TE BEREIKEN

De Evangelische Omroep neemt een bijzondere plaats in ons omroepbestel in. Want de E.O. draagt het Evangelie uit. Houdt vast aan Bijbelse normen. Bezieet het wereldgebeuren vanuit een profetische visie. Probeert het Evangelie duidelijk en concreet door te geven. Aan jonge en oudere mensen. Ook heeft de E.O. een Metterdaad-programma voor christelijke hulpverlening. Deze taken kan de E.O. niet alleen op zich nemen. Daarom vindt u hieronder een bon. Wanneer u 'm vandaag nog invult en opstuurt, kunnen we vanaf morgen samen verder. Méér mensen bereiken. Met het Evangelie dat u en ons zo dierbaar is.

Wanneer u zich nu abonneert op ons programmablade „Visie” ontvangt u de eerste 5 nummers gratis.

Mogen we U vanuit „onze” Camping, (of die gezellig is zult U intussen wel hebben gehoord) een gezegend Nieuwjaar toewensen, met veel zon, vooral in Uw gezin! Mocht U voor 1975 kampeerplannen hebben dan kunt U bij ons reserveren v.a. 4 januari. Wat we voor ontspanning hebben? Te veel om op te noemen, maar zelfs een zes-kamp! Even Uw telefoon gebruiken of per post, dan weet U alles.

Voor we het vergeten, de **Camping** heet:

Kennedy Park,
en ligt in **Hellendoorn.**
Tel. 05488-233.

Bovengenoemde wens komt van fam. A.G. Roth
H. Roth-Klaver
Truus
John F.
Lisbeth

S.v.p. invullen en in open envelop opsturen naar E.O., Antwoordnummer 80, Hilversum. U hoeft géén postzegel te plakken.

Gewenste hokje zwart maken.

☐ Ik abonneer mij op Visie, het programmablade van de E.O., voor f 7,- per kwartaal.
☐ Ik geef mij op als contribuant voor f 10,- per jaar (zonder programmablade).

Naam ..... Adres .....

Woonplaats ..... Handtekening .....

Voor betaling ontvangt u een accept girokaart!

DO

Redactieleden

Ds G. Janssen
Drs H. de Jong
D. W. L. Milo
Ds H. Smit
Drs H. E. S. Woldring

Adres van de Redactie

Postbus 7176
te Amsterdam.
Redactie-assistent
K. Muller

Advertenties en druk

Drukkerij
„Steenbergen”,
Slotlaan 220, Zeist.
Tel. 0 3404 - 12452

Abonnementsprijs:

f 22,50 per jaar
f 11,75 per halfjaar
f 6,15 per kwartaal
Buitenland: Europa
en zeepost f 30,—;
Luchtpost f 50,—

Geref. Persvereniging „Opbouw”

Abonnementenadministratie
Pasteursingel 29b,
Rotterdam-7
Tel. 010-153703
Giro 40 49 45

Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.